

'ONDERZOEK OP HET HBO TRANSFORMEERT DE SAMENLEVING'

tekst: Rob Voorwinden

De wereld verandert: om ons heen zien we langzaam systemen en instituties omvallen. Wat daarvoor in de plaats komt? “Hbo-onderzoek speelt een cruciale rol bij het beantwoorden van die vraag”, stellen Ineke van der Meule (directeur Centrum voor Lectoraten en Onderzoek) en Bert Mulder (lector Informatie, Technologie en Samenleving).

“De gezondheidszorg wijzigt ingrijpend door de opkomst van informatie- en communicatietechnologie. Door de opkomst van internet veranderen de verkoop- en marketingconventies in het bedrijfsleven fundamenteel. En banken zijn bezig aan een pijnlijk omvormingsproces. Kortom: de samenleving is in transitie. Veel instituties, systemen en processen in de hedendaagse maatschappij vinden hun oorsprong in de periode vlak na de Tweede Wereldoorlog. Die hebben na zestig of zeventig jaar hun tijd gehad. Onze samenleving bevindt zich op dit moment in een transformatieproces: de vraag naar nieuwe kennis en de behoefte aan innovatie is enorm.”

Cruciale rol

Aldus Ineke van der Meule, directeur Centrum voor Lectoraten en Onderzoek van De Haagse Hogeschool. Zij stelt dat hogescholen een cruciale rol spelen in dat transformatieproces. Want: “Het hbo richt zich met haar onderzoek op vragen uit de beroepspraktijk. Onderzoekt vragen die maatschappelijk relevant zijn, waarbij de context van het vraagstuk mede onderwerp van onderzoek is. Vragen ook die per definitie multidisciplinair zijn, die niet alleen gericht zijn op verbetering, aanpassing en vernieuwing van de praktijk, maar ook op transformatie

van die beroepspraktijk. Het hbo-onderzoek is ontwerpend onderzoek.”

Volgens Van der Meule stelt hbo-onderzoek een vraagstuk uit de praktijk centraal. “Wij proberen daar een oplossing voor te ontwerpen. En die oplossing toetsen we direct in die praktijk.” Als voorbeeld van deze manier van onderzoek doen noemt ze Laboratorium Waterwolf. In dit meerjarige onderzoek werken twee lectoraten van de hogeschool samen met twee culturele instellingen: een archief en een bibliotheek. Samen zijn ze op zoek naar het antwoord op de vraag ‘Wat is onze rol in de toekomst?’ Bibliotheken, archieven en andere culturele instellingen zijn hun traditionele rol aan het verliezen. Vragen zich af welke toegevoegde waarde ze straks nog te bieden hebben. Op die en andere vragen wordt binnen dit samenwerkingsverband een antwoord gezocht.”

Multidisciplinair onderzoek

Een belangrijk kenmerk van hbo-onderzoek is de multidisciplinariteit. Logisch, want problemen in de maatschappij zijn ook bijna altijd multidisciplinair. Van der Meule: “Neem overgewicht bij kinderen. Een thema dat onderwerp van onderzoek is bij een tweetal van onze lectoraten. Vroeger ging men ervan uit dat voorlichting over gezonde voeding vol-

doende was om overgewicht te bestrijden. Inmiddels is duidelijk dat bij het bestrijden van overgewicht bij kinderen veel meer komt kijken dan alleen voorlichting over voeding. Het bestrijden van overgewicht bij kinderen is ook het werkterrein van sportleraren, van marketingmanagers in de voedingsindustrie en van bijvoorbeeld gemeenteambtenaren die verantwoordelijk zijn voor speelveldjes in de wijken.

Juist daarom zijn de kenniskringen van De Haagse Hogeschool vanaf het begin multidisciplinair samengesteld, weet Bert Mulder, lector Informatie, Technologie en Samenleving op De Haagse Hogeschool. Hij legt uit dat docenten en onderzoekers van verschillende opleidingen op die manier vanuit verschillende gezichtspunten naar hetzelfde onderzoeksvraagstuk kunnen kijken. “En dat is precies wat nodig is om issues op te lossen die een maatschappij in transformatie heeft. En een hogeschool staat, door opleidingen die gericht zijn op de praktijk en door toegepast onderzoek, natuurlijk middenin die samenleving.”

“Het hbo-onderzoek vindt altijd plaats in nauw contact met de beroepspraktijk”, aldus Van der Meule. “Zo is het lectoraat Mantelzorg tot stand gekomen mede dankzij de ambitie van de gemeente Den Haag en twaalf zorgorganisaties. Hun ‘Mantelzorgakkoord’ is

uniek in Nederland en biedt mogelijkheden om onderzoek, beleid en praktijk te verbinden. Nederland telt meer dan drie miljoen mantelzorgers en hun economische waarde wordt geschat op vier tot zeven miljard euro. Onderzoek binnen het lectoraat Mantelzorg draagt direct en indirect bij aan afstemming tussen zorgvragers, mantelzorgers en beroepskrachten, de zogenaamde zorgtriade.”

Niet alleen publieke organisaties, ook private organisaties weten de lectoraten te vinden. Zo wendde het Dienstencentrum Grafimedia zich in 2010 tot het lectoraat Kennistransfer in Productinnovatie, omdat bedrijven in de grafmediabranche moeilijke tijden doormaken. Van der Meule: “Ondernemers uit die sector zijn onzeker over de toekomst. Hun markt is sterk in beweging en dus zoeken ze nieuwe mogelijkheden om hun voortbestaan veilig te stellen. Het lectoraat zette met ondernemers en brancheorganisaties uit de sector een onderzoeksproject op dat hen helpt kansrijke businessmodellen te ontwikkelen.”

Samen onderzoek doen

Lectoren, academies en opleidingen van De Haagse Hogeschool moeten in de toekomst samen onderzoek gaan doen, vinden Van der Meule en Mulder. Volgens hen wordt onderzoek nog te vaak gezien als een los

“VOORAL HET AANLEREN VAN DIE ONDERZOEKENDE HOUDING IS RELATIEF NIEUW BINNEN HET HBO”

project. En dat moet veranderen. “We gaan bedenken hoe we onderzoek kunnen integreren op alle plekken in De Haagse Hogeschool. Zodat we elk uur van de dag aandacht aan onderzoek besteden.”

Allebei stellen ze verheugd vast dat De Haagse hard werkt om onderzoek een vast onderdeel te laten zijn van alle opleidingen. Academies benoemen bijvoorbeeld steeds meer onderzoekscoördinatoren. “Zo creëert de hogeschool een leeromgeving waarin mensen nieuwsgierig raken naar ontwikkelingen in hun vakgebied. In die sfeer kunnen studenten en docenten samen discussiëren en elkaar scherp houden.”

Onderzoekende houding

Als het aan Van der Meule en Mulder ligt, leidt de hogeschool in de toekomst niet langer op voor de professie, maar richt de kennisinstelling zich op het ontwikkelen van die professie. “Door samen, dus met docent, student en partner in het beroepenveld, onderzoek te doen, kunnen we nieuwe kennis genereren die direct getoetst kan worden in de praktijk. Op die manier maken we bovendien onderzoeken- de professionals van onze studenten.

Zo’n onderzoekende professional is volgens Mulder open, intelligent, betrokken en ver-

antwoordelijk. ‘Open’ in het vermogen essentiële bronnen te ontsluiten en vraagstukken vanuit verschillende gezichtspunten te bekijken. ‘Intelligent’ in zelfstandige en oorspronkelijke reflectie en in het combineren en evalueren van inzichten en gegevens. ‘Betrokken’ bij zijn vak en de samenleving. En verantwoordelijk in zijn streven naar een betere kwaliteit van werken en leven.

Een onderzoekende professional onderscheidt zich bovendien met een actief onderzoekende houding en door een gedegen kennis van onderzoeksmethoden en -technieken. Van der Meule: “Voor al het aanleren van die onderzoekende houding, die de basis vormt voor het ‘leren leren’, is relatief nieuw binnen het hbo. Zo raken onze studenten betrokken bij belangrijke vraagstukken in de wereld. En zijn ze in de toekomst bereid om verantwoordelijkheid te nemen voor de samenleving. Daarmee wordt het hbo een drijvende kracht achter veranderingen in de maatschappij.” ■